

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การให้การศึกษาแก่ประชาชนเป็นหลักพื้นฐานอันสำคัญที่จะพัฒนาคุณภาพของประชาชนให้สูงขึ้นเมื่อประชาชนมีการศึกษาสูงนั้นหมายความว่า ประเทศชาติจะได้รับประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้เกิดการกินคืออยู่ดีแก่ประชาชนโดยทั่วไป เป็นผลให้ประเทศชาติมีการพัฒนาก้าวหน้าสูงขึ้น ทัดเทียมกับอารยประเทศ

ปัจจุบันการศึกษาของประเทศไทยเราแบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือระดับก่อนเข้าเรียนหรืออนุบาล ประถม มัธยมและอุดมศึกษา การประถมศึกษาถือว่าเป็นระดับที่มีความสำคัญอยู่ในอันดับสูง เพราะการศึกษาระดับนี้ไม่เพียงแต่จะเป็นพื้นฐานการศึกษาในระดับอื่นเท่านั้น แต่ยังเป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชนจำนวนมากของประเทศอีกด้วย และจัดเป็นหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งประชาชนคนไทยทุกคนจะต้องผ่านการศึกษาในระดับนี้ ดังนั้นรัฐบาลจึงได้พยายามที่จะขยายงานการศึกษาภาคบังคับให้กับประชาชนทุกคน ด้วยการใช้งบประมาณค่าใช้จ่ายในระดับสูง เพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายทางการศึกษา

การศึกษาระดับประถมศึกษาดังกล่าวข้างต้นนับเป็นระดับพื้นฐานที่สำคัญยิ่ง เพราะเป็นการศึกษาที่มุ่งเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กวัยการอบรมสั่งสอนขั้นพื้นฐานอันเป็นทางนำไปสู่การเรียนรู้ และการปฏิบัติ¹ เพื่อให้มีความรู้ทักษะ มีนิสัยที่ดีและมีผลานามัยที่สมบูรณ์

¹คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน, แผนการศึกษาแห่งชาติ

ประชาชนที่ได้รับการอบรมปลูกฝังทัศนคติที่ดีมาจากการศึกษาระดับประถมศึกษาแล้วสามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุขในสังคมและสิ่งแวดล้อมของโลกปัจจุบัน ดังนั้นการศึกษาในระดับนี้จึงเป็นรากฐาน การศึกษาสำคัญของประเทศและเป็นรากฐานที่ส่งเสริมประสิทธิภาพของการศึกษาในระดับสูงด้วย ผู้รับผิดชอบในด้านการให้การศึกษาอบรมนั้นนอกจากผู้ปกครองแล้วก็คือตัวครู เพราะครูผู้สอนในระดับประถมศึกษาเป็นผู้ที่ทำหน้าที่สื่อความหมายกับเด็กอายุระหว่างหกปีถึงสิบห้าปี จึงมีหน้าที่รับผิดชอบหนักที่สุด

ในแต่ละวันครูผู้สอนในระดับประถมศึกษาต้องรับผิดชอบและมีเวลาอยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนมาก อาจจะมีมากกว่าผู้ปกครองของนักเรียนเองซึ่งต้องมีการประกอบอาชีพหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว ครูในระดับประถมศึกษาจึงมีโอกาสสั่งสอนอบรมให้นักเรียนเจริญงอกงามในทางที่พึงประสงค์ได้ดียิ่ง การที่ครูจะบรรลุผลสำเร็จในการถ่ายทอดความรู้ให้เด็กแต่ละคนได้รับความคิด ทัศนคติ ความสนใจ ทักษะต่าง ๆ จำเป็นต้องมีการถ่ายทอดด้วยเทคนิคและวิธีสอน โดยเฉพาะในโรงเรียนซึ่งจัดให้มีกิจกรรมการเรียนการสอน หรือที่เรียกว่า "การให้การศึกษา" ต่อเด็กในวัยประถม อันเป็นวัยที่กำลังพัฒนาการในทุกๆ ด้าน ฉะนั้นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตลอดจนเทคนิคในการสอนให้กับเด็กจึงต้องใช้สื่อการสอน โดยมีความเชื่อว่า สื่อการสอนสามารถช่วยครูถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ได้มีผู้กล่าวยืนยันว่า "สื่อการสอนสามารถช่วยการศึกษาได้ทุกระดับชั้นทุกสาขาวิชาตั้งแต่ระดับประถม มัธยม อุดม ตลอดจนการศึกษาพิเศษ"¹

สุนันท์ ปัทมาคม² ได้กล่าวไว้ในเอกสารประกอบการเรียนวิชาสื่อการสอนว่า "การใช้สื่อการสอนจำเป็นต่อวัยของผู้เรียน มีการจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับพัฒนาการ

¹ Francis W. Noel, Audio-Visual Administration IOWA : WMC Brown, 1951, p. 14.

² สุนันท์ ปัทมาคม, "สื่อการสอนกับการศึกษาของเด็กไทย" จันทร์เกษม 160 (พฤษภาคม-มิถุนายน 2524), หน้า 66.

ของเด็ก ฉะนั้นถ้าสามารถจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเด็กได้ เด็กจะสามารถ
รับการถ่ายทอดและเรียนรู้ได้อย่างง่ายดาย"

ดังนั้น การเรียนหรือการสื่อความหมายอาจไม่สมบูรณ์ถ้าครบบรรยายเพียงอย่างเดียว
เพราะบางครั้งครูก็ไม่สามารถอธิบายหรือบรรยายด้วยถ้อยคำเพื่อให้นักเรียนเกิดมโนภาพ
เกิดความเข้าใจอย่างถูกต้อง และทั้งยังไม่สามารถทำให้นักเรียนเข้าใจลักษณะที่เป็น
รูปธรรมได้ ดังนั้น ครูควรนำสื่อการสอนเข้ามาสู่ห้องเรียนในรูปแบบที่นักเรียนเข้าใจได้¹

ธีรศักดิ์ ลิขิตวัฒน์ เศรษฐ² ได้อ้างถึงงานวิจัยของนักการศึกษาหลายท่านเกี่ยวกับ
คุณค่าของสื่อการสอน โดยสรุปผลการวิจัยไว้ดังนี้

วิททิช (Wittich) และโฟลคเกส (Fowlkes) แห่งมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน
พบว่า ถ้าใช้สื่อการสอนในระดับประถมศึกษา นักเรียนจะสามารถเรียนรู้ได้มากกว่าไม่ใช้
สื่อการสอนถึง 48 เปอร์เซ็นต์ ในวิชาเดียวกันและในระยะเวลาเดียวกัน

โนว์ตัน (Knowton) และทิลตัน (Tilton) แห่งมหาวิทยาลัยเยล พบว่า การสอน
โดยใช้สื่อการสอนเข้าช่วยทำให้จำได้มากกว่าไม่ใช้ดังปรากฏภายหลังจากที่สอนนักเรียนในเรื่อง
หนึ่งเรื่องใด แล้วเป็นเวลา 3 เดือน นักเรียนที่เรียนโดยใช้สื่อการสอนยังจดจำสิ่งที่เรียน
ได้มากกว่านักเรียนที่ไม่ใช้สื่อการสอนถึง 22 เปอร์เซ็นต์

บรูซ ไฟด์เลย์ ศึกษาธิการแห่งคณะกรรมการการศึกษาเมืองลอสแอนเจลิส
พบว่า สื่อการสอนสามารถช่วยประหยัดเวลาในการเรียนรู้ได้อย่างน้อยวันละ 1 ชั่วโมง

¹ Lee J. Cronbach, Educational Psychology, p. 463.

² ธีรศักดิ์ ลิขิตวัฒน์ เศรษฐ, "สถานภาพเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อทัศนูปกรณ์
ของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประถมศึกษาตอนปลายสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด
ราชบุรี ปีการศึกษา 2516," (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา
ประสานมิตร, 2516), หน้า 16.

วูด โคสตัน เบีย และ ฟรีแมน แห่งมหาวิทยาลัยชิคาโก ได้วิจัยเกี่ยวกับการสอบไล่
ตกของนักเรียน พบว่า ถ้าใช้สื่อการสอนช่วยในการสอนแล้ว จะช่วยให้นักเรียนสอบตก
น้อยลง

จอห์น ดีวอี้ (John Dewey) นักการศึกษาผู้ยิ่งใหญ่แห่งสหรัฐอเมริกา เป็นอีก
ผู้หนึ่งที่ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำสื่อการสอนมาประกอบการเรียนการสอนไว้ว่า
ภารกิจที่สำคัญของโรงเรียนในการจัดประสบการณ์ให้แก่แก่นักเรียนนั้นมีใช้เพียงแต่จะวาง
หลักสูตรไว้อย่างสวยหรูเท่านั้น ต้องรู้จักเลือกสื่อการสอนมาใช้เป็นเครื่องมาจัดลำดับ
ประสบการณ์นั้น ๆ ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งจะยังผลให้เกิดความเจริญงอกงามแก่ผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น¹

วิชาทุกวิชาและเนื้อหาทุกเรื่องตามหลักสูตรประถมศึกษา ครูอาจใช้สื่อการสอน
ได้แทบทั้งหมด เพราะนักเรียนในวัยนี้โดยทั่วไปมักจะสนใจต่อประสบการณ์ใหม่ ๆ แปลกๆ
ยิ่งเป็นนักเรียนชั้นต้น ๆ และยังเป็นบทเรียนใหม่ ๆ สื่อการสอนยิ่งมีความจำเป็นมากต่อการ
เสริมสร้างความสนใจ เพื่อให้ทราบซึ่งในบทเรียนเกิดการเรียนรู้ และจดจำไปได้นาน

เพ็ญสุข หวังแก้ว² ได้สำรวจความคิดเห็นของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในภาค
การศึกษา 1 เกี่ยวกับหลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สรุปว่า การใช้สื่อการสอนประกอบ
การสอนมีส่วนสำคัญมากต่อการสอบไล่ได้ของนักเรียน สาเหตุของการสอบไล่ได้และสอบตก
ที่ครูเห็นว่าสำคัญมากที่สุดรองจากนักเรียนนั้นชั้น คือ โรงเรียนขาดสื่อการสอน แสดงว่า
คุณภาพของนักเรียนหย่อนลงมา อาจเป็นเพราะชั้นเรียนมีนักเรียนมากเกินไป และขาดสื่อ
การสอนอันเป็นสิ่งที่มีคุณค่าอีกด้วย

¹ Salor J. Goan and Alexander, M. William, Curriculum Planing for Modern School (New York : Holt, Rinchart and Winston, Inc., 1966), p.48.

² เพ็ญสุข หวังแก้ว, "ความคิดเห็นของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในภาคการศึกษา 1
เกี่ยวกับหลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พุทธศักราช 2503," (ปริทัศน์นิพนธ์การศึกษา
มหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2503), หน้า 69.

เด็กในวัยประถมศึกษาเป็นวัยที่กำลังพัฒนา สามารถรับเอาความรู้ ทักษะเจตคติ และประสบการณ์ใหม่ ๆ ได้ดี ขาดจำเป็นประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับจากโรงเรียนบางอย่าง เป็นประสบการณ์ที่แตกต่างจากที่เด็กได้รับจากบ้าน เป็นประสบการณ์ที่แปลกใหม่สำหรับเด็ก เด็กจะตั้งใจรับประสบการณ์นั้นและติดตรึงอยู่ในตัวเด็กไปถาวร หรือบางทีตลอดชีวิตของเด็ก เพื่อหลีกเลี่ยงการให้ประสบการณ์ที่ผิดและยากแก่การเข้าใจในภายหลัง หรือบางทีตลอดชีวิตไม่มีโอกาสได้แก้ไข ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าสื่อการสอนมีบทบาทมากในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เนื่องจากสื่อการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้มากขึ้นโดยเสียเวลาน้อยลง เพราะการได้ยินได้เห็นช่วยให้คนเราเกิดความเข้าใจจริงที่เรียกว่า ความคิดรวบยอด (Concept) ซึ่งเป็นรากฐานของการเรียนรู้¹

ในสภาพการณ์ปัจจุบันนี้ หน่วยงานสำคัญที่เกี่ยวข้องและรับผิดชอบการศึกษาในระดับประถมศึกษา คือ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ(สพช.) ได้มีนโยบายในการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดซื้อสื่อการสอนสำหรับครูสอนแจกจ่ายไปตามโรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศ แต่ปรากฏว่ายังไม่มีการวิจัยกันเป็นที่แน่นอนออกมาว่า สื่อการสอนที่จำเป็นตามหลักสูตรประถมศึกษา 2521 มีอะไรบ้าง จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้บริหารของโรงเรียนประถมศึกษาไม่สามารถจะกำหนดงบประมาณในแต่ละปีที่จะนำมาจัดซื้อสื่อการสอนได้

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาและสำรวจความคิดเห็นในเรื่องสื่อการสอนขั้นพื้นฐานในระดับประถมศึกษาจากครูที่ทำการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในเขตการศึกษา 12 การที่เลือกโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางนั้น เพราะเห็นว่าได้แก่เฉลี่ยแล้ว

¹Walter A. Wittich and Charles F. Schuller, Audio-Visual Materials, p.22.

โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางมีจำนวนมากที่สุดและโรงเรียนเหล่านี้ มักจะได้รับการตรวจตราควบคุมอยู่เสมอ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ครูมีแรงจูงใจที่จะปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ดังนั้นสภาพการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางจึงได้นำมาเป็นตัวอย่าง ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อสำรวจและรวบรวมรายการสื่อการสอนชั้นพื้นฐานในระดับประถมศึกษาเขตการศึกษา 12
2. เพื่อสำรวจความคิดเห็นของครูประถมศึกษาต่อการเลือกใช้สื่อการสอนชั้นพื้นฐาน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ในการวิจัยครั้งนี้ จะได้เก็บรวบรวมข้อมูลเฉพาะจากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นครูสอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางที่กำลังดำเนินการเรียนการสอนในโรงเรียนโดยใช้หลักสูตรประถมศึกษา 2521 ที่อยู่ในเขตอำเภอเมืองของทุกจังหวัดในเขตการศึกษา 12 เท่านั้น
2. ตัวอย่างประชากรเป็นครูที่ผ่านการอบรมหลักสูตรประถมศึกษา 2521 มาแล้วเท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การสำรวจและรวบรวมรายการสื่อการสอนชั้นพื้นฐานสำหรับการสอนในระดับประถมศึกษา ในการวิจัยนี้ เน้นเฉพาะรายการสื่อการสอนที่ต้องใช้งบประมาณในการจัดซื้อและจะเป็นรายการสื่อการสอนที่ใช้ในระดับ ป.1-ป.4 เท่านั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. สร้างแบบสอบถาม

1.1 รวบรวมความรู้โดยการศึกษาจากหนังสือ เอกสาร วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของกับหลักสูตร คู่มือครู แผนการสอน ตลอดจนการสัมภาษณ์จากครูผู้สอนในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

1.2 ศึกษาเรื่องสื่อการสอนสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาจากหนังสือ เอกสาร รายงานการวิจัยทั้งของไทยและต่างประเทศ ตลอดจนหลักการสร้างแบบสอบถาม

1.3 นำความรู้ ข้อเท็จจริงจากการศึกษาค้นคว้าสร้างแบบสอบถามสำหรับครูระดับประถมศึกษา 1 ชุด

1.4 นำแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้บริหาร 5 ท่าน ตรวจสอบแก้ไข

1.5 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับครูที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างประชากรจำนวน 20 คน แล้วนำแบบสอบถามมาแก้ไขเพื่อนำไปใช้ต่อไป

2. กลุ่มตัวอย่างประชากร

2.1 สุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง ซึ่งมีสถานที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองของทุกจังหวัดในเขตการศึกษา 12 จังหวัดละ 50 เปอร์เซ็นต์ ของโรงเรียนขนาดกลางทั้งหมดรวมทั้งสิ้น 88 โรงเรียน โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบแยกประเภท

2.2 สุ่มตัวอย่างจำนวนครูจากข้อ 2.1 โรงเรียนละ 4 คน โดยแยกเป็นระดับชั้น ป.1-ป.4 ชั้นละ 1 คน ด้วยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย รวมเป็นประชากรทั้งสิ้น 352 คน

3. รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มาและทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเป็นร้อยละ มีชนิดมีเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลและข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

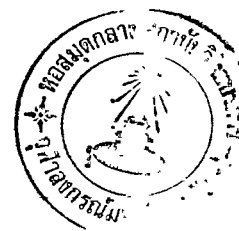
1. ใ้รายการสื่อการสอนที่จำเป็นขั้นพื้นฐานสำหรับใช้ประกอบการสอนระดับประถมศึกษา พร้อมทั้งราคาโดยประมาณ
2. เป็นแนวทางสำหรับครูที่สอนในระดับประถมศึกษาที่จะได้เลือกสื่อการสอนดังกล่าวไปใช้ประกอบการสอนได้อย่างถูกต้อง
3. เป็นแนวทางให้กับกระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา ที่จะจัดหาวัสดุอุปกรณ์ สื่อการสอนได้ถูกต้องเหมาะสมกับความต้องการ ซึ่งรวมทั้งการกำหนดงบประมาณด้วย
4. เป็นแนวทางให้กับสถาบันการผลิตบัณฑิตทางการศึกษาทุกระดับ จะได้ออมลไปใช้ในการสอนได้อย่างเหมาะสม เพื่อที่บัณฑิตทางการศึกษาที่จบออกไปได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่

คำจำกัดความ

1. สื่อการสอนหมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ และกิจกรรมที่ช่วยในการเรียนการสอนได้แก่ รูปภาพ แผนที่ ซอส์ก แบบเรียน กระดานคำ เครื่องฉาย เครื่องเสียง และยังมีหมายถึง กระบวนการวิธีการ เช่น การสาธิต การทดลอง เป็นต้น ซึ่งสื่อต่าง ๆ เหล่านี้ เมื่อนำมาประกอบการเรียนการสอนแล้วจะช่วยทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น
2. สื่อการสอนขั้นพื้นฐานหมายถึง สื่อการสอนที่มีความจำเป็นมากที่สุดที่นำมาใช้ในขบวนการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ตามหลักสูตรประถมศึกษา 2521 ซึ่งจะมีความเหมาะสมกับผู้เรียนทั้งทางด้านความรู้และพัฒนาการ

3. โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนนักเรียน ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ ประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งมีนักเรียนตั้งแต่ 121-350 คน¹

4. เขตการศึกษา 12 หมายถึง จังหวัดที่จัดการศึกษารวมกันทั้งหมด 7 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดตราด จันทบุรี ระยอง ชลบุรี ฉะเชิงเทรา นครนายก และปราจีนบุรี.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร

การศึกษาระดับมัธยมศึกษา

¹ฝ่ายสถิติการศึกษา กองนโยบายและแผน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ตารางแสดงร้อยละของนักเรียนประถมศึกษา จำแนกตามปริมาณนักเรียน ปี 2523.